

Pelastustoimi

INFOPAKETTI ALUEVALTUUTETUILLE

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

3 syytä, miksi alue- valtuutetun kannattaa kiinnostua pelastustoimesta hyvinvointialueilla

1. Pelastustoimi on lähipalvelu

Pelastustoimen kattava maanlaajuinen palveluverkosto on jokaisen Suomessa asuvan ja oleskelevan turvaverkko. Palveluverkosto muodostuu noin 800 paloasemasta.

22 Pelastus- laitosta	Noin 700 Sopimus- palokuntaa	Noin 800 Palo- asemaa

2. Onnettomuuksien ennaltaehkäisyllä sääste- tään ihmishenkiä ja yhteiskunnan varoja

Pelastustoimi tunnetaan pelastustoiminnasta. Sen lisäksi se vahvistaa ihmisten omia turvallisuus- ja varautumistaitoja sekä väestön kriisinkestävyyttä. Onnettomuuksien ennaltaehkäisy on keskeinen osa pelastustoimea.

Onnettomuuksien ennaltaehkäisy

- parantaa ihmisten turvallisuutta
- vähentää omaisuusvahinkoja
- vaikuttaa työntekomahdollisuuksiin loukkaantumisten vähentyessä
- säästää ihmishenkiä ja yhteiskunnan resursseja

3. Pelastustoimen merkitys korostuu ikään- tymisen, kaupungistumisen ja yhteiskunnan haavoittuvuuden kasvun myötä

Pelastustoimen merkitys kasvaa entisestään lähitulevaisuudessa yhteiskunnan haavoittuvuuden lisääntyessä sään ääri-ilmiöiden kuten myrskyjen, tulvien, kuivuuden ja maastopalojen seurauksena. Pelastustoimen tehtävien lisääntymiseen vaikuttavat myös väestön ikääntyminen ja kaupungistuminen.

Nämä tekijät vaikuttavat myös pelastuslaitoksen ja sopimuspalokuntien saatavilla oleviin henkilöresursseihin sekä väestön avuntarpeisiin. Ikääntyminen heikentää itsenäisiä toimintamahdollisuuksia hädän hetkellä.

Siellä missä on enemmän rakennuksia ja ihmisiä, on suurempi riski päivittäisille onnettomuuksille. Toisaalta vahinkojen seuraukset voivat olla vakavampia harvaan asutulla alueella pidemmästä toimintavalmiusajasta johtuen. Silloin ihmisten omatoiminen varautuminen ja omat turvallisuustaidot korostuvat.

Mitä pelastustoimi tarkoittaa?

Hyvinvointialueen pelastustoimen tehtäviä ovat

1.

Onnettomuuksien ehkäisy

2.

Pelastustoiminta

3.

Väestönsuojelu

4.

Ja näihin tehtäviin varautuminen

Pelastustoimen tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tavoitteena on myös, että tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan niin, että haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

Pelastustoimi ja väestönsuojelu ovat keskeinen osa suomalaisen yhteiskunnan siviilivalmiuden järjestelmää. Pelastustoimen on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin.

Pelastustoimi on paljon muutakin kuin sinivilkkutoimintaa!

Onnettomuuksien ennaltaehkäisyä tehdään yhteistyössä

Onnettomuuksien ennaltaehkäisy koostuu muun muassa valvonnasta, neuvonnasta, turvallisuuskoulutuksesta ja turvallisuusviestinnästä.

Onnettomuuksien ehkäisyllä pyritään pienentämään tulipalojen ja muiden onnettomuuksien todennäköisyyttä ja vähentämään onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja.

Pelastuslaitosten onnettomuuksien ehkäisyn ydintehtäviä ovat ihmisten ohjaus, neuvonta ja koulutus sekä valvontatehtävät. Pelastusviranomaiset valvovat kiinteistössä tapahtuvan toiminnan turvallisuutta valvontäkäynneillä ja muilla valvontamenetelmillä.

Onnettomuuksien ehkäisyssä tehdään yhteistyötä alueen muiden viranomaisten sekä alueen yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Pelastusalan järjestöt kouluttavat ihmisiä, yrityksiä ja yhteisöjä muun muassa alkusammutuksesta, ihmisten omatoimisesta varautumisesta sekä rakennusten ja yritysten turvallisuudesta ja pelastuslaitosten ohella organisoivat turvallisuusviestintäkampanjoita.

Vuosittain noin viidesosa kansasta tavoitetaan turvallisuusviestinnällä.

Pelastustoimi hyvinvointialueilla?

Pelastustoimen järjestäminen siirtyy kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023, Helsinkiä lukuunottamatta. Tavoitteena on parantaa pelastustoimen palveluja hyvinvointialueilla. Uudistuksessa turvataan pelastustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen tiivis keskinäinen yhteys ensihoidossa. Väestölle pelastustoimen uudistus näkyy parantuneena parempana ja yhdenmukaisempuna palveluna.

**Väestölle pelastustoimen uudistus
näkyy parantuneena ja
yhdenmukaisempuna palveluna.**

Pelastustoimi on soten kanssa rinnakkainen toimiala

- Pelastustoimi ei yhdisty soteen vaan on rinnakkainen toimiala hyvinvointialuekonsernissa.
- Pelastustoimi on ollut järjestetty alueellisesti jo vuodesta 2004 alkaen.

Pelastustoimi uudistuu hallinnollisesti ja sisällöllisesti

- Hallinnollinen uudistus tarkoittaa järjestämisvastuun siirtymistä hyvinvointialueille.
- Samalla käynnissä on sisällöllinen uudistus, jolla varmistetaan pelastustoimen voimavarat sekä kehitetään tiedolla johtamista ja pelastustoimen palveluita.
- Pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan koulutusta uudistetaan. Tällä hetkellä selvitetään tulevaisuuden toimintaympäristön ja työnkuvan vaatimuksia koulutukselle.
- Vuoden 2022 aikana tehdään esitykset mahdollisista tutkintouudistuksista, koulutuksen organisoinnista sekä rahoituksesta. Tämän jälkeen tehdään päätökset

koulutusjärjestelmän uudistuksista ja valmistellaan uudistusten toteutus.

- Uudistuneen koulutusjärjestelmän on tarkoitus käynnistyä vuonna 2025.

Yhdenmukainen pelastustoimi mahdollistaa suuronnettomuuksien johtamisen

Hyvinvointialueilla on itsehallinto, mutta paikallisen toiminnan lisäksi pelastustoimella on alueellista ja valtakunnallista toimintaa, joka edellyttää yhtenäisiä valtakunnallisia järjestelmiä.

Pelastustoiminnan hoitaminen suuronnettomuuksissa kuten laajoissa maastopaloissa edellyttää yhdenmukaisia ja hyvin yhteen toimivia pelastustoimen järjestelmiä.

Pelastustoimen hoitaminen suuronnettomuuksissa edellyttää yhdenmukaisia ja toimivia järjestelmiä.

Ensihoidon synergiaedun turvaaminen

- Ensihoitoa on äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan kiireellisen hoidon antaminen ja tarvittaessa potilaan kuljettaminen sairaalaan.

- **Ensihoito on osa terveydenhuoltoa. Hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä järjestävät alueensa ensihoitopalvelun. Ne voivat hoitaa toiminnan itse, yhteistyössä pelastustoimen tai toisen hyvinvointialueen kanssa tai ostaa palvelun muulta palveluntuottajalta.**
- **Ensihoidon palvelutuotannon järjestelyissä on alueellisia vaihteluita.**
- **Pelastustoimen ja terveydenhuollon välinen synergiaetu on hyvä varmistaa hyvinvointialueilla.**
- **Pelastuslaitokset hoitavat vuosittain noin 500 000 ensihoitotehtävää.**

Resurssit ja rahoitus?

Pelastustoimen resurssivaje

Pelastustoimen alueiden rahoitusvaje vuoteen 2030 mennessä on noin 60 miljoonaa euroa ja pelastustoimen toimintaympäristön muutoksesta johtuva pelastajien lisätarve vuoteen 2030 mennessä on noin 1 000 pelastajaa.

Lähes
7 000
päätoimista
henkilöä

Noin
4 000
päätoimista
pelastajaa

Noin
25 %
pelastajista eläköityy
v. 2030 mennessä

Mistä noin 1 000 pelastajan lisätarve syntyy?

Pelastustoimessa on lähes 7 000 päätoimista henkilöä, joista noin 4 000 on päätoimisia pelastajia. Pelastajista noin 1 000 eläköityy vuoteen 2030 mennessä. Eläkepoistuma voidaan kattaa nykyisellä koulutusmäärällä.

Pelastustoimeen on kuitenkin syntymässä henkilöstövajetta, kun työaikalakia on muutettu ja palvelutason puutteita on korjattu. Pelastustoimen varallaolojärjestelmiä on muutettava ja uudet järjestelyt edellyttävät lisähenkilöstön palkkaamista.

Pelastustoimen rahoitus hyvinvointialueilla

Riittävällä rahoituksella
varmistetaan hyvinvointialueen
ihmisten turvallisuus.

- Pelastustoimen rahoitus määritellään asukasmäärän, asukastiheyden sekä riskikertoimen perusteella.
- Aluevaltuusto päättää alueen palvelutasopäätöksessä, millainen pelastustoimen palvelutaso alueella on.

Hyvinvointialueiden päättäjät vastaavat pelastustoimen palveluiden tasosta sekä pelastustoimen riittävästä henkilöresursseista ja taloudesta.

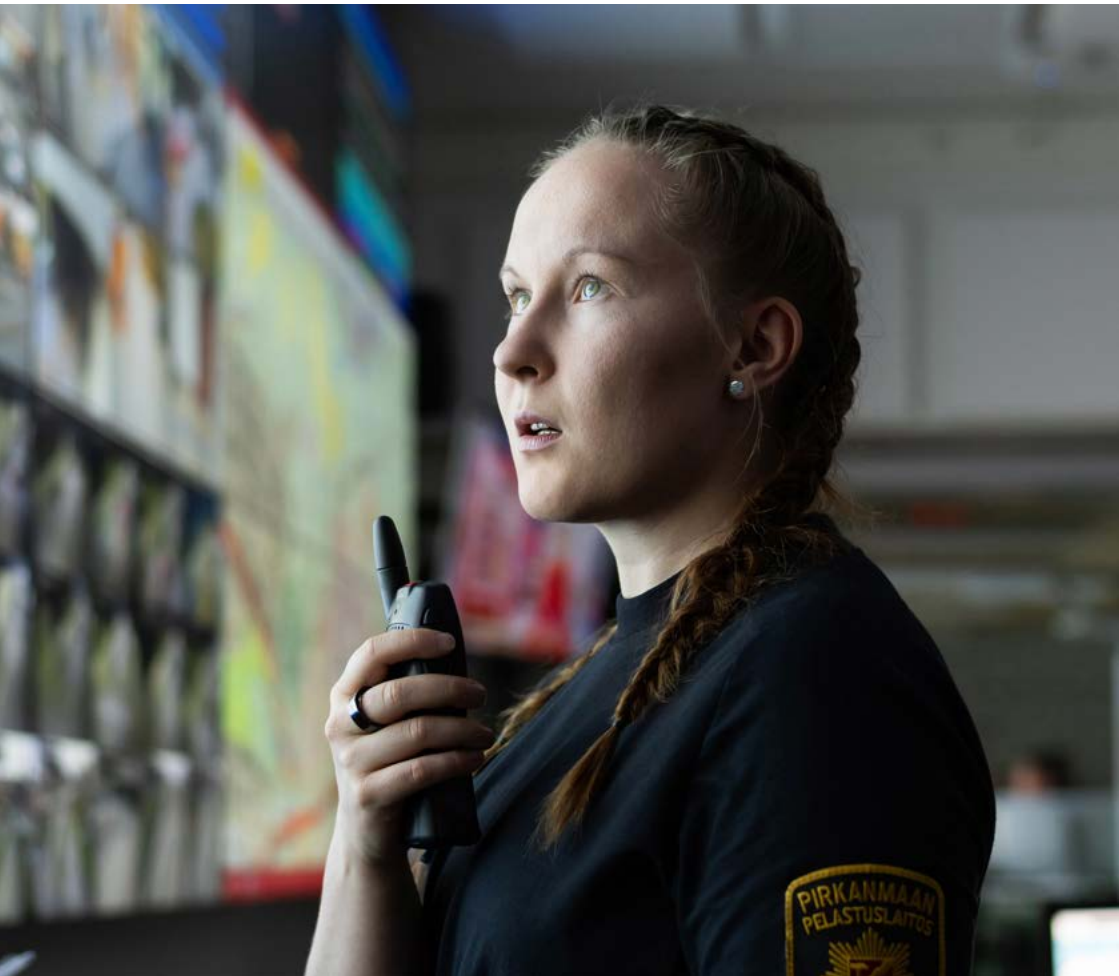

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet ohjaavat palvelujen kehittämistä

Uudistuksen myötä valtion ohjaus pelastustoimessa vahvistuu. Vahvempi valtakunnallinen ohjaus mahdollistaa entistä yhdenmukaisempien ja siten yhdenvertaisempien pelastustoimen palveluiden tuottamisen koko maassa.

- Tavoitteet viitoittavat hyvinvointialueiden palveluiden kehittämistä ja strategista ohjausta.
- Valtioneuvosto päättää loppuvuodesta 2022 ensimmäisen kerran pelastustoimen valtakunnallisista strategisista tavoitteista. Ne uudistetaan jatkossa joka neljäs vuosi.
- Sisäministeriö ohjaa hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin pelastustoimen järjestämistä.
- Hyvinvointialueiden ja sisäministeriön välillä käydään vuosittain pelastustoimen järjestämistä koskevat ohjausneuvottelut.
- Hyvinvointialueet ja aluehallintovirastot valmistele-
vat selvityksiä ja asiantuntija-arvioita pelastustoimen palvelutason toteutumisesta ja kehityksestä.

- Lisäksi sisäministeriön yhteyteen perustetaan pelastustoimen neuvottelukunta, johon osallistuvat hyvinvointialueiden ohjauksesta vastaavat ministeriöt ja hyvinvointialueet.
- Aluehallintovirastot valvovat ja arvioivat pelastustoimea ja sen palvelutasoa, jonka tulee vastata kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuusuhkia.

Pelastuslaitokset ja sopimuspalokunnat

Pelastuslaitokset

Pelastuslaitokset hoitavat pelastustoimen käytännön tehtävät alueellaan. Pelastustoiminnan lisäksi pelastuslaitokset voivat edelleen tuottaa ensihoitopalveluita terveydenhuollolle, jos hyvinvointialue niin päättää.

Pelastustoimen palvelujen järjestäjinä vuodesta 2023 alkaen toimivat hyvinvointialueet sekä Helsingin kaupunki. Palvelujen tuottamisesta hyvinvointialueilla vastaavat pelastuslaitokset.

Mikä on sopimuspalokunta?

Sopimuspalokunnat ovat erityisesti maaseudulla keskeinen turvallisuustoimija, mutta ne osallistuvat koko maassa – myös kaupungeissa – hälytyksiin.

Sopimuspalokunta on pelastustoimen järjestelmään kuuluva vapaaehtoinen palokunta, laitospalokunta, teollisuuspalokunta tai sotilaspalokunta, joka on tehnyt pelastuslaitoksen kanssa sopimuksen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta.

- Hyvinvointialue voi käyttää sopimuspalokuntia apunaan pelastustoiminnassa sen mukaan kuin niiden kanssa sovitaan.
- Sopimuspalokunnat toimivat pelastuslaitosten tukena pelastustoiminnan lisäksi esimerkiksi toteuttamalla turvallisuuskoulutuksia.

Noin
15 000 sopimus-
palokuntalaista

Noin
200 hälytystä
päivässä

- Pelastuslaitosten hälytysosastoihin kuuluu noin 15 000 sopimuspalokuntalaista.
- Samalla paloasemalla ja samassa paloautossa hälytyskeikalla voi olla sekä pelastuslaitoksen päätoimista henkilökuntaa että sopimuspalokuntalaisia.

Sopimuspalokunnilla on merkittävä rooli pelastustoimessa

Sopimuspalokuntia tarvitaan sekä pienissä kunnissa että suurissa kaupungeissa.

- Harvaan asutuilla alueilla ne ovat usein ensimmäisenä paikalla. Pelastustoimintaa johtaa aina pelastusviranomainen.

- Suuremmissa kaupungeissa sopimuspalokunta on pelastuslaitoksen tukena sammuttamassa ja hoitamassa muita tehtäviä kuten jälkiraivausta ja -valvontaa. Sopimuspalokuntien rooli korostuu kaupungeissa erityisesti suurissa ja pitkäkestoisissa tehtävissä sekä silloin, kun pelastuslaitos on kiinni suuressa tai monissa samanaikaisissa tehtävissä.
- Sopimuspalokunnat osallistuvat noin 200 hälytykseen päivässä koko maassa.

Pelastustoimi lukuina

Yli 22 000 henkilöstön jäsentä	Noin 4 000 päätoimista pelastajaa	Noin 15 000 sopimuspalokuntien hälytysosastoihin kuuluvaa
Noin 100 000 hälytystehtävää vuodessa	22 pelastuslaitosta	Noin 800 paloasemaa (ml. sopimuspalokuntien asemat)

Kuka päättää pelastustoimea koskevista asioista hyvinvointialueella?

Aluevaltuustot päättävät itsenäisesti siitä, mikä toimielin päättää pelastustoimea koskevista asioista hyvinvointialueella. Aluevaltuuston päätettäviksi kuuluvat lain mukaan tietyt pelastustoimea koskevat asiat kuten palvelutasopäätös.

Sisäministeriö on suosittanut, että hyvinvointialueen pelastuslaitoksen johtamistehtävä määrätään monijäseniselle toimielimelle kuten aluehallituksen alaiselle pelastusjaostolle tai pelastuslautakunnalle, joka toimii myös pelastuslain mukaisena pelastusviranomaisena.

Pelastustoimen monijäseninen toimielin käsittelisi esimerkiksi seuraavat pelastustoimea koskevat asiat:

- esitys pelastustoimen palvelutasopäätöksestä hyvinvointialueen aluehallitukselle ja aluevaltuustolle
- pelastustoimen palvelutason toteutumisen arviointi ja valvonta pelastuslaitoksen omavalvontaohjelman mukaisesti
- pelastustoimen palvelutasopäätöksen kehittämissuunnitelman toimeenpano ja seuranta
- esitys pelastuslaitoksen palvelutuotantoa koskevas- ta toiminta- ja taloussuunnitelmasta sekä investointi- suunnitelmasta hyvinvointialueen aluehallitukselle ja edelleen aluevaltuustolle

- pelastuslaitoksen viranhaltijoiden päätöksiä ja pelastusviranomaisen tekemiä päätöksiä koskevat oikaisuvaatimukset
- pelastusviranomaisen käytössä olevat pakkokeinoasiat tarvittaessa, kuten uhkasakon asettaminen ja tuomitseminen niiltä osin kuin yksihenkilöinen viranomainen katsoo asian päätöksentekoon tarvittavan laajempaa harkintaa
- pelastustoimen säädösten edellyttämien suunnitelmien vahvistaminen
- muut pelastustoimen viranomaistehtävät

**Pelastustoimen arvot ovat
inhimillisesti, ammatillisesti ja
luotettavasti – yhteistyössä**

Lisätietoa:

- Pelastustoimen strategia: Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi: pelastustoimen strategia vuoteen 2025
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-097-1>
- Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-769-0>
- Turvallinen ja onnettomuuksista vapaa arki: Pelastustoimen toimintaohjelma onnettomuuksien ehkäisemiseksi
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-304-0>
- Pelastustoimen ja siviilivalmiuden toimintaympäristöanalyysi
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-634-8>

Julkaisun kuvat: Markus Jauhiainen/SST, Markku Lempinen, Johannes Romppanen

Sisäministeriö
Inrikesministeriet